

ДО 60-річчя

ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ПРОФЕСОРА Ю.В. ЛИХОЛАТА

Юрій Васильович Лихолат — відомий український учений-біолог, доктор біологічних наук, професор, академік Академії наук Вищої школи України, дійсний член Міжнародної академії біоенерготехнологій, завідувач кафедри фізіології та інтродукції

рослин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара. З його ім'ям тісно пов'язаний розвиток екології та фізіології рослин як в Україні, так і за її межами.

Народився 29.01.1959 р. у с. Мішурин Ріг Верхньодніпровського району Дніпропетровської області в сім'ї вчителя.

Згадуючи дитинство, Юрій Васильович говорив, що не мав жодного сумніву, що буде біологом як батько. Це насамперед було пов'язано з тим, що на початку 1960-х років степи на Дніпропетровщині були максимально розорані, лише подекуди збереглися залишки степових природних комплексів, які стали місцем збереження генофонду всього степового біологічного різноманіття. З тих часів він усвідомив, яку шкоду завдають пилові бурі, запобігти котрим може лише створення штучних лісонасаджень. Теоретичною основою для проведення цих заходів стала монографія О.Л. Бельгарда «Степное лесоведение» (1971). Юрій записався до гуртка юних лісоводів, а 1973 р. представляв біологів-лісоводів Дніпропетровської області на III Республіканському зборі юних біологів.

Закінчив Дніпропетровський державний університет (ДДУ) і отримав кваліфікацію «Біолог. Викладач біології і хімії». Однокурсники Юрія Васильовича добре пам'ятають його як наполегливого талановитого студента, вірного товариша, котрий завжди був готовий прийти

на допомогу тим, хто цього потребував. Таким він залишився і досі.

Трудову діяльність Ю.В. Лихолат розпочав у 1981 р. як агроном у радгоспі «Декоративні культури» м. Дніпропетровська. Під його керівництвом вирощено посадковий матеріал для озеленення масивів, які будували («Тополя-2», «Тополя-3», «Сокіл», «Сонячний», «Перемога»), та реконструкції низки парків, скверів, проспектів та вулиць міста.

З 1983 р. до 1986 р. — аспірант кафедри фізіології рослин та екології ДДУ. Кандидатську дисертацію за спеціальністю «екологія» захистив у 1986 р. З 1986 р. — асистент, а з 1990 р. — доцент кафедри фізіології рослин ДДУ. З 1992 р. до 1994 р. — заступник відповідального секретаря приймальної комісії ДДУ. У 1992—2000 рр. виконував обов'язки заступника декана заочного факультету та заступника директора інституту біології заочної форми навчання. Доктор біологічних наук за спеціальністю «екологія» — з 2003 р., професор — з 2005 р. Із січня 2004 р. — завідувач кафедри фізіології рослин та екології, а з грудня 2009 р. — завідувач кафедри фізіології та інтродукції рослин Дніпровського національного університету (ДНУ).

Наукові інтереси полягають у сфері практичної екології. Дослідження присвячені розробці фізіолого-біохімічних теоретичних та практичних основ моделювання і формування стійких оптимізуючих середовище культурфітоценозів, основною складовою яких є дерниноутворюючі трав'яні рослини. Ю.В. Лихолат є засновником нового наукового напрямку в біології — техногазоноведення. За роки роботи в ДНУ був науковим керівником, відповідальним виконавцем і розробником моніторингових досліджень впливу на рослини токсичних речовин через атмосферу та ґрунт і підвищення стійкості до них в умовах дії промислових виробництв та викидів автотранспорту,

популяційно-генетичного аналізу впливу змін клімату на інвазійність адвентивних рослин, технології введення в культуру малопоширених інтродукованих плодово-ягідних культур, інтродукції червонокнижних видів та виробництва біопалива в м. Дніпропетровськ (Дніпро). Наукові дослідження проведено спільно з видатними вченими України — чл.-кор. НАН України д.б.н., професором І.П. Григорюком, д.б.н., професором Л.Г. Долговою, д.б.н., професором О.М. Вінниченком, д.б.н., професором І.І. Коршиковим, д.б.н., професором Л.П. Мициком.

Юрій Васильович бере активну участь у реалізації «Програми з локалізації та ліквідації амброзії полинолистої та інших карантинних організмів на території м. Дніпро», яка зокрема передбачає реалізацію комплексу заходів з біологічних методів контролю та ліквідації вогнищ карантинних рослин та чисельності їх насіння на території міста. Піонерним є спосіб очищення забруднених токсикантами ґрунтів, який ґрунтується на використанні метаболічних властивостей амброзії полинолистої як сировини для біопалива.

Як науковий консультант Ботанічного саду ДНУ імені Олесея Гончара, Ю.В. Лихолат дбає про його розвиток. Ураховуючи, що ботанічний сад — це місце збереження фіторізноманіття регіону, його колекція з ініціативи Юрія Васильовича постійно поповнюється новими видами рослин. Так, за останні 20 років на території Ботанічного саду пройшли інтродукційне випробування рослини 1385 таксонів відкритого ґрунту, частину з яких передано для озеленення міста.

Ботанічний сад, зоомузей та Акваріум ДНУ імені Олесея Гончара є центром проведення просвітницької роботи з екологізації свідомості населення міста, тут регулярно проводяться біоквести для молоді, співорганізатором яких є Ю.В. Лихолат.

Величезна працездатність дала змогу Юрію Васильовичу зробити значний внесок у розвиток міждисциплінарних досліджень загальних і теоретичних проблем фізіології та інтродукції рослин, екології, охорони довкілля, а

також у просвітницьку роботу в м. Дніпро та Україні. Він є автором і співавтором понад 570 науково-методичних праць, зокрема 6 монографій (одну видано за кордоном), 11 публікацій у виданнях Scopus, 20 — у виданнях Web of Science, 2 підручників, 11 навчально-методичних посібників, з яких 3 з грифом МОН України, 16 навчально-методичних розробок, 5 методичних рекомендацій для виробництва.

Ю.В. Лихолат постійно впроваджує в навчальний процес новітні методи досліджень і на належному науково-методичному рівні викладає нормативні курси «Фізіологія адаптацій рослин», «Екофізіологія», «Екологія», «Газонознавство», «Методологія та організація наукових досліджень». Здійснює керівництво науковою роботою магістрів, аспірантів і здобувачів.

Серед наукової громади широкою популярністю користуються монографії професора Лихолата: *Дерновий покрив техногенних територій*. — Дніпропетровськ: Вид-во ДДУ, 1997. — 92 с. (співавт.); *Еколого-фізіологічні особливості багаторічних дерноутворюючих злаків техногенних територій*. — Дніпропетровськ: Вид-во Дніпропетров. ун-ту, 1998. — 188 с. (самостійно); *Технології вирощування і біорегуляція стійкості газонних рослин у міському урбанізованому середовищі*. — К.: НУБІП України, 2014. — 223 с. (співавт.); *Флористичне і ценотичне різноманіття у відновленні, охороні та збереженні рослинного світу*. — К.: Ліра-К, 2018. — 500 с. (співавт.); *Закономірності адаптації аборигенних та інтродукованих видів деревних рослин до мінливих умов степового Придніпров'я*. — Суми: ФОРП Цьома С.П., 2018. — 186 с. (співавт.); *Actual aspects of organic agricultural development in Ukraine*. — Vienna, 2018. — 291 p. (співавт.); *підручники: Адаптація рослин до антропогенних чинників*. — Вінниця: Нілан-ЛТД, 2017. — 98 с. (співавт.); *Популяційна антропологія*. — Д.: РВВ ДНУ, 2018. — 296 с. (співавт.) та посібники: *Землеробство з основами агрохімії декоративних рослин*. — Дніпропетровськ: Вид-во Дніпропетров. ун-ту,

1999. — 72 с. (самостійно); Ландшафтний фітодизайн. — Дніпропетровськ: Вид-во Дніпропетров. ун-ту, 2012. — 201 с. (співавт.); Анатомія рослин. — Дніпропетровськ: Нова ідеологія, 2013. — 115 с. (співавт.); Спецпрактикум з фізіології та біохімії рослин. — ФОП Середняк Т.К., 2014. — 224 с. (співавт.) та ін.

Ю.В. Лихолат вміло поєднує науково-педагогічну працю з громадською діяльністю. Він є заступником голови спеціалізованої вченої ради Д 08.051.04 із захисту докторських (кандидатських) дисертацій ДНУ, членом спецради Д 26.004.15 із захисту докторських (кандидатських) дисертацій Національного університету біоресурсів і природокористування України за спеціальностями «біотехнологія» та «екологія», експертної ради МОН України секції «Лісове та садово-паркове господарство», редколегії 5 наукових журналів. Брав участь у розробці галузевого стандарту Вищої освіти України за ОКР магістр з фізіології рос-

лин: «Фізіологія адаптацій рослин», «Фізіологія та екологія фотосинтезу», «Генетична інженерія та біотехнологія рослин», «Екофізіологія рослин». Нагороджений грамотами та подяками МОН України, Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, Донецького національного університету імені Василя Стуса, області, міста, «Почесним знаком ЦК ДОСААФ» (1986), медалями «За вірну службу ДНУ» (2013) та «25 років АН ВШ України» (2017).

Дійсний член Міжнародної академії біоенерготехнологій (2007). З 2017 року — академік Академії наук Вищої школи України за аграрним відділенням.

Сердечно вітаємо Юрія Васильовича Лихолата зі славним ювілеєм і зичимо йому міцного здоров'я, довгих років життя та нових успіхів у справі підготовки висококваліфікованих фахівців.

І.П. Григорюк, Б.Є. Якубенко, М.Б. Гапоненко